

“Meist igäühest sõltub Eesti püsimine” - L. Meri

Inimestele meeldib omada, olgu selleks raha, auto, maja või nipsasjad, aga eriti olulisel kohal on ikka *oma* maa. See ei pea tingimata olema riigi maa. Oma võib ka lihtsalt olla eikellegimaal või hoopis täiesti teises vormis - kasvõi oma korteri või majana, aga ikkagi oma. Juba Piiblis lubas Issand Aabrahamile anda kogu Kaananimaa igaveseks omandiks tingimusel, et Issand jääb sellele maale Jumalaks. Knut Hamsuni “Maa õnnistuses” terendas moraal - maad tuleb austada ja karta, kummardada ja hoida, sest see on meie isa, meie ema, meie hoidja ja meie tapja. Ka meie jaoks on *oma* maa kesksel kohal olnud ja tihti meile lisaks viljasaagi asemel õppetunde andnud.

Vanasti lükati näpud mulda ja peajasjalikult tegeldi põlluharimisega. Kui soov *oma* maad harida kasvas väljakannatamatuks, mindi mõisahärra juurde õigusi taga nõudma. Kogu vara anti pandiks, aga vähemalt maa oli oma. Nüüd on samamoodi, lihtsalt vorm on muutunud - tahetakse oma kodumaal päris oma kodus (mitte üürikodus) elada, võetakse laenu ja vara läheb teise maa pangale tagatiseks. Isegi Eesti taasiseseisvumisel oli uue Eesti krooni pandiks meie mets, teisisõnu öeldes - meie maa. Eestlase jaoks pole midagi ärgitavamalt kui oht, et maad ei ole. Nii kui oma kodu, oma maa, kasvõi kodukoha park maha tahetakse võtta, on suur kisa lahti ja abivalmid vabatahtlikud kohe valmis end protestiks mõne puu külge siduma.

Meie maa on olnud paljude ajalooliste sündmuste kultivaatoriks. Inimesed on aastasadu omavahel sõdinud just maa pärast. Suur omandi- ja võimuhimu realiseerimine on ikka toimunud läbi maa. Ka siin Eestis oleme alateadlikult pidevalt maaga seotud olnud. Selle kõige selgemaks avaldumisviisiks on meie ainulaadne rahvuskultuur. See kõik pole tänagi kuskile kadunud - ühelt poolt võime leida valdurmikitalikke mõtisklus-ülistusi meie metsadest ja soomeugrilastest, teiselt poolt vanema põlvkonna eelegiat kadunud pärandile. Ikka on muret meie maa pärast - tõdemus, et pole rahvast ilma maata on kerge tekkima.

Loomulikult pole Eesti kohe päris algusest peale rahvustundega inimestest koosnev ala olnud, kuigi meile meeldib sedasi mõelda. Sellega seoses meenub stseen filmist “Malev”, kus Uru tõsisel ilmel Lembitule Eestimaa anastamist kuulutama läheb ja Lembitu selle peale sülitab

ning oma palki rahus edasi hõõveldab. Võimalik, et asi võiski üsna sarnane olla. Olgu lugu eestlaste aastasadu kestnud pidevast püüdlusest vabadust saavutada nii ilus kui tahes, ei ole tegelikkus ometi päris selline olnud. Muinaslool eestlaste 700-aastasest orjusest on omaette võlu ja ilmselt on sellel oluline roll rahvustunde tekkel. Miks siis muidu Jüriöö ülestõus ja Vabadussõda uue vabariigi hakul võrdväärsseteks vabadusepüüdluse sümboliteks tituleeriti?

Kuigi nüüd on meie maa-armastus võtnud ilmselt pisut teise vormi kui vanasti - enam ei nõreta meie looming koduigatsusest ja soovist oma maa mullaga üheks saada nagu Lydia Koidulal ja ei kirjutata otseselt raamatuid võitlusest maaga nagu Tammsaare -, tahetakse aeg-ajalt ikka sellest kiirest elust ära põgeneda paksu metsa sisse näiteks seenele. Või siis võetakse natukene metsa maha, et paar lauda teha. Ikka selleks, et saaks mugavalt kuiva jalaga mööda raba kõndida ja tunda, et “jah, nüüd olen metsas”. Aga ma ei arva, et see kõik halb on. Me võime rääkida, mis meil kõik halvasti on, me võime vinguda pseudoeliidi ja poliitikute kallal (ja me teeme ka seda), aga tegelikult me ju tahame, et meil oleks oma maa, oma *vaba* maa. Probleem on selles, et eestlasi on liiga vähe, et iga eestlane igat puud kaitsma panna. Tänapäeval on risti- ja vabadussõdade taoline võitlus maa säilimise ja endale hoidmise eest asendunud strateegilise ideoloogilise sõjaga. Ja meie ideoloogiline lähenemine seisnebki selles, et mitmel pool rügavad Mäe Andresed tööd teha ja üritavad raha kokku ajada, et päris oma kodu oleks olemas, kui päris oma maalappi osta ei jaksa.

Meie suhe loodusesse on endiselt sarnane, kuigi noored käivad vanema generatsiooni pahameeleks pidevalt ringi, klapid peas. Aga mitte see ei vii meid hukatusse. Meid viib hukatusse praeguses ühiskonnas kulutulena leviv ükskõiksus, tahtmine *mitte* märgata, passiivsus ja kasin kaasarääkimine - tehakse nii vähe kui võimalik. Hetkel, mil meis võtab võimust ükskõiksus ja allutab kõik muu enda alla, olemegi juba kaotanud iseenda vabaduse, oma rahva vabaduse, oma riigi vabaduse. See pole enam füüsiline sõda. Maailmas käib juba pikemat aega vaimne võitlus, sõda iseendaga. Kas mitte ei näita praegu raamatupoodides pidevalt läbimüüdavate esoteeriliste raamatute menikus, et tegelikult inimesed elavad praegu midagi vaimselt rasket üle, et tegelikult valitsevad vaimselt rasked ajad? Meie elukvaliteet üha paraneb, aga kas me ka ise õnnelikud oleme? Maailmas on palju halvasti. Hirm, et varsti jõuab see meieni, avaldub kasvõi üha kasvavates depressiooni diagnoosides.

Seega tundub, et palju lihtsam on niisama sõud teha ja lükata oluliste probleemidega tegelemine kellegi teise kaela, äkki ikka keegi teine teeb ära... Kas tõesti on igal eestlasel võimalus kaasa rääkida, kui ei võeta kuulda meie avalikus ruumis pikka aega tegutsenud inimeste tähelepanuosutamisi ühiskonna kriitilistele kohtadele? Nii lihtsalt müümeegi siis selle oma maa maha? Kas see ise ei tõestagi siis juba, et tegelikult polegi nii tähtis üldises pildis, et rahval on maa, vaid see, et *minul* on maa, *minu* perel on kõik hästi - muu polegi oluline. Just see ongi see ükskõiksus, mis meid ohustab. See ei ole hetkel tehnoloogia, see ei ole meie idanaaber, need oleme meie ise, kes ohustavad sedasama vabadust, mida me nii väga tahtsime.

Kui vaadata praegust Eesti olukorda, siis kuivõrd on meie inimesed väljas Eesti vabaduse eest? Kuivõrd seisavad otsustetegijad selle eest, et me ei langeks tagasi minevikumustritesse? Maa hoidmine pole sugugi lihtne, isegi nüüd, mil see täielikult meie meelevalda jäetud on. See on suur vastutus, aga tihti tundub, et maa kaitsmisel jääb vajaka kaasarääkijatest. Valime välja ühe potentsiaalselt ambitsioonika inimese, lükkame kõik tema kaela ja siis oleme mitte iseenda, aga tema peale kurjad, et ta piisavalt hästi hakkama ei saanud. Aga kes suudab üksi midagi suurt ära teha, nagu seda on maa hoidmine? Meil on sõnavabadus, kuid kui kuuldavamad on need, kes on valjemad, siis mida saab üksi terve koori vastu? Ja kui nii mõelda, siis mis me niivõrd ikka sellest antiikajast nüüd erineme? Sealgi võitis rahva poolehoidu see, kes kõige valjem oli. Võibolla tulebki tõdeda, et inimene lihtsalt pole muutunud. Miks me kordame vigu, mida me juba varem teinud oleme? Ikka sellepärast, et loodame, et äkki ikka veab ja ei lähe halvasti, äkki ikka riskime kõigega ja saame edu korral eesmärgi täidetud *kiiremini*. Aega pole ju raisata. Ja ikka lükatakse vastutus kellegi teise kaela, sest milleks ise midagi ära teha, kui on vähemalt olemas märter, keda süüdistada, kui kõik ikkagi pahasti läheb?

Ma arvan, et siinkohal tulebki mängu uuem põlvkond. Võibolla meil on rohkem jaksu oma hääl valjemaks ja kuuldavamaks teha. Võibolla me tunneme paremini ideoloogilisi ja vaimseid vahendeid, sest meie vanemad on ju maad hoidnud peamiselt läbi füüsilise võitluse. Kuhu me praegu liikumas oleme, seda polegi võimalik ette ennustada. Ja kas see kõik õige suund on, ka seda ei tea. Eesti rahvas asub hetkel teelahkmel. Vabariigi 100. sünnipäeval saame minevikku tagasi vaadata uhke pilguga, aga saame me samamoodi mõelda ka

tulevikust? Vabaduse säilitamine on suur vastutus. Igaühel meist lasub vastutus seista Eesti kui riigi ja maa-ala säilimise ning hoidmise eest. Selleks tuleb olla aktiivne ühiskonnaliige, ükskõiksust meie ümber tuleb vältida kui katku. Mis meid ühendab ja aitab vähemalt kui mitte eesmärki luua, siis mingitki sihti silme ees hoida, on ikka seesama kallis maalapikene, mis meile pikka aega ikka uhkuse kasvatamiseks ja teistele selle kõige maha tallamiseks on olnud, mis tihti meis ärgitab jõuallikad ja on Eesti ideeliseks südameks. Me teame, et meil see maa nüüd vabana olemas on, me teame, et meil on nüüd rohkem võimalusi, et me saame palju ise ära teha, aga seda kõike tuleb ikka ja jälle meelde tuletada, sest inimese mälu on üks tüütult palju unustav mehhanism.